

Innhald

Innleiing	11
Posisjonar i faglitteraturen	11
Kjeldematerialet	15
Domsmodellane A, B og C	18
Korleis framstillinga er bygd opp	20
«Trykkefridom» og «sensur»	23
Prolog: Trondheim, tysdag 11. oktober 1814	25
Del 1 Lovverket i det nye landet Norge	27
1. «Statens nu gjældende Love»	29
Eit utrangert lovverk	29
Eit uoverskodeleg kaos	35
2. Forordninga av 27. september 1799	39
Dei dansk-norske trykkefridomslovene	39
Prosessen mot Peter Andreas Heiberg	48
3. § 100 i Grunnlova	54
Birckner vs. Schlegel	56
«Trykkefrihed bør finde Sted»	61
4. Analysereiskap: domsmodellane A, B og C	68
Domsmodell A	70
Domsmodell B	71
Domsmodell C	73
5. § 100 – den materielle delen	80
Ein «blomsterdækt Kurv med levende Slinger»?	81
«Ulydighed mod Lovene»	92
«Frimodige Yttringer»	133
Oppsummering	138
Del 2 Den første runden med strid om trykkefridommen	141
6. Ein Chrystie salve	143
Strid om den offentlege tiltalen	144
Vilkåra i § 100	149
Lovgrunnlaget for straff	152

7. Ein allmugemann krenker ein generalmajor	156
Ringeakt mot konge og regjering	157
«... da straffes han med Landsforviisning»	161
Påstand om tremarksstraff, dvs. ærestap	164
8. Eit obsternasig Nationalblad	168
Pressa som «Kampplads»	168
Retten til «at fortie sit Navn»	173
Lovforboda i 1799-forordninga «ophævet»	177
Ein bladutgivar for retten «i Forfatterens Sted»	181
Tre ulike høgsterettsordningar	184
9. Første dom – for ringeakt mot ei konstitusjonell makt	186
10. Morgenstjerne vs. Hielm	191
Gjerningsstad: der eit skrift var forfatta	192
«Velmeente Ord saaledes paa Vægtskaalen»	196
Berre «personar» kan bli ærekrenkte	201
Mindre trykkefridom no?	204
Tiltalt for majestetsfornærming	208
§ 19 om ansvaret til redaktøren av periodiske blad	212
Ein nullitet av 27. september 1799	216
11. 1816: Nye dommar, nye tema	220
Chrystie: frifunnen, men idømt sakskostnader	220
Grønnerup i Høgsterett: den ansvarlege forfattaren	224
På tvers av den nye «Forfatnings Aand»	233
Grønnerup på ny i Høgsterett: ordinært verneting	234
Hielm-saka: den gjenvunne anonymitetsretten	237
Klungseth dømt for ærekrenking i tingretten	244
Klungseth frikjent i overretten, men idømt mulkt	246
12. Norske lov 6-21-4 – den problematiske paragrafen	250
«Ærerørige ord» i streng og mindre streng forstand	251
Rettstradisjon og praksis i Norge	253
Frå «ærerørige» til «ærerørige og utilbørlige» ord	259
Æresstraff mot allmugens upolerte stemme	265
13. 1816–1817: Fleire dommar, fleire avklaringar	268
Klungseth-saka: «Bondesnak» og klassejustis	268
Klungseth-saka i fabelens drakt	271
Klungseth-saka heimvist	279
To ankesaker for Chrystie – med kuriøst aktorat	280
Chrystie i overretten: Grunnlovas ånd	285

Bytingsdom for Hielm: frimodige ytringar	289
Bytingsdom for Grønnerup: å fortolke sine egne ord	291
Oppsummering pr. mars 1817	292
14. Mellomspel på Stortinget – «ei stride imod Grundloven»	294
Grunnlova som lex superior	295
Om «de Materier, som i Grundloven ere uberørte»	299
Anonymiteten: «Feighed hos mig som Mand»	303
Oppsummering	305
15. 1817–1818: Frifinningsdommar	306
Klungseth frikjent: «Held Norge! Held Nationen!»	307
Chrystie frikjent: frimodig ytring	309
Hielm frikjent: «efter sin Overbevisning»	313
Grønnerup i overretten: ikkje brot på vilkåra i § 100	315
Grønnerup frikjent i Høgsterett: «... ved Magt at stande»	319
16. Oppsummering	321
Rettsgrunnlaget for straff	322
Retten til å skrive fritt	323
Utilbørlege ord	324
Dei formelle reglane	326
Straffene	326
17. Basketak på Hedemarken	328
Del 3 Den andre runden med strid om trykkefridommen	363
18. Kong Karl 14. Johans vilje	365
Professor Niels Treschows «Lovgivnings-Principier»	365
Høgsterettsdommar Jens Peter Debes' lovutkast	367
Generalauditør Christopher Anker Berghs lovutkast	369
Eit kongeleg lovforslag til besvær	376
Kongens ris bak spegelen: Den heilage alliansen	385
Berre «nödiga inskränkning» i trykkefridommen	393
Kongens nederlag	398
Kva meinte domstolane?	404
19. Mot ein endeleg rettspraksis	406
Utgivarskifte i Nationalbladet	406
Fire fornærmande artiklar før 1821	408
1799-forordninga: ei rein straffeliste	410
Ein «ny» overrettsdom oppheva av Høgsterett	417
Oppsummering av sakene frå før 1821	423
§ 13 om allegori og ironi	424

Majestetsfornærming i Christiania Bytingsret	442
Oppsummering etter behandlinga i bytingsretten	454
Frå Nationalbladet til Nationalvennen	455
Majestetsfornærming i Aggershuus Stiftsverret	457
Oppsummering etter behandlinga i stiftsverretten	463
Den usanne forfattar	466
20. Høgsterett tar stilling	477
Rettsgrunnlaget i trykkefridomssaker	477
Det arbitrære rommet i straffeutmålinga	481
Straffenivået i 1799-forordninga	484
Kva «forsætligen» var	485
Om utanlandske monarkar	486
Om § 19 om redaktøransvaret	487
Om § 17 hindra tiltale mot ein «innsendar»	488
Konklusjon etter høgsterettsbehandlinga	488
Høgsterett: den patriotiske domstolen?	489
I clinch med 1799-forordninga	493
Resultatet av prosessane: lex Peterson	508
«Angreb paa Constitutionen»	509
21. Konklusjon	514
1799-forordninga vs. § 100 i faglitteraturen	515
Forskjellen på 1799-forordninga og § 100 i faglitteraturen	524
«Forsætligen og aabenbare» – «Ulydighed mod Lovene»	529
Status for faglitteraturen	533
Konklusjonar	535
«... ansee vi os forpligtede til at underrette ...»	537
Epilog: Trondheim, fredag 10. november 1826	539
Tillegg: Trykkefridomssakene regjeringa reiste 1814–1842	541
Referansar	552
Samtidige aviser	552
Samtidige tidsskrift	552
Lovkjelder	554
Trykte rettsakter	556
Utrykte kjelder	557
Referert litteratur	566